

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Кафедра економіки та фінансів

Національна економіка

Методичні рекомендації до проведення практичних занять з
дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 051 «Економіка»

Мукачево
МДУ 2024

УДК 33(477)

*Розглянуто та рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Мукачівського державного університету
протокол № 4 від 21 листопада 2024 р.*

*Розглянуто та схвалено на засіданні
кафедри економіки та фінансів
протокол № 7 від 14.11.2024 р.*

Укладачі:

Черничко Т. В. – д.е.н., професор кафедри економіки та фінансів МДУ, **Петричко М.М** - к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів МДУ, **Гладинець Н.Ю.** к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів МДУ

Рецензент

Ліба Н.С. – д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу МДУ

НЗ5

Національна економіка: Методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 051 «Економіка» / укладачі: Черничко Т.В., Петричко М.М., Гладинець Н.Ю. – Мукачево: МДУ, 2024. –34с (1,9 др.арк).

У методичних рекомендаціях структуровано тематику занять з дисципліни «Національна економіка» у відповідності до затвердженої програми, ознайомлення з якими дозволить здобувачам ефективно готуватись до семінарських та практичних занять, і стане в нагоді при самостійній підготовці до вивчення курсу.

3
ЗМІСТ

Преамбула	4
Програма курсу з навчальної дисципліни «Національна економіка»	6
Методичні рекомендації до проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Національна економіка»	9
Рекомендована література	33

ПРЕАМБУЛА

Національна економіка – це навчальна дисципліна циклу професійної підготовки ОПП «Економіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка».

Метою навчальної дисципліни є формування системи теоретичних знань та прикладних вмінь і навичок щодо використання методичного апарату для аналізу стану та перспектив розвитку національної економіки.

Завданням вивчення навчальної дисципліни є: розкрити загальне та особливе в національній економічній системі, інституціональні чинники та їх вплив на специфіку економічного розвитку, функціональну роль держави в управлінні економікою та її інтеграцію у світове господарство, а також оволодіння навичками економічного аналізу національної економіки для об'єктивної оцінки її стану і прогнозування на цій основі подальшого розвитку країни. Одним із завдань підготовки студентів є формування у них аналітичного мислення та проведення аналізу стану основних пропорцій економіки країни, оцінки стану збалансованості праці, капіталу, продукту, виробництва, споживання тощо.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких **компетентностей**:

Фахові компетентності спеціальності: здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях; розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

Програмні результати навчання: знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки; розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем; застосовувати аналітичний та методичний

інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади); використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності; пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки; усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави; проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності; вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин; застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати; ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.**

**Модуль I. Теоретико-методичні засади дослідження
національної економіки**

**Тема 1. Характеристика національної економіки як
макроекономічної системи**

Суть і значення національної економіки, її складові та цілі розвитку. Типи національних економік. Критерії розмежування економічних систем. Суб'єкти економічної діяльності національної економіки. Види економічної діяльності. Періодизація розвитку національної економіки.

Тема 2. Економічні теорії функціонування національної економіки

Основні економічні теорії функціонування національної економіки, їхня сутність. Моделі державного регулювання національної економіки. Вплив глобалізації на розвиток національної економіки. Варіанти адаптації національної економіки до глобальних змін.

Тема 3. Економічний потенціал національної економіки

Сутність та склад національного багатства. Економічний потенціал національної економіки та його складові. Види потенціалів національної економіки. Структура природно-ресурсного потенціалу України та характеристика окремих його складових. Виробничий потенціал України, його складові та характеристика. Склад і структура трудового потенціалу. Показники розвитку трудового потенціалу. Основні складові та характеристика науково-технічного потенціалу України. Економічний зміст і особливості формування інвестиційного потенціалу. Інтегральний показник інвестиційної привабливості національної економіки.

**Тема 4. Інтегральні показники оцінки
макроекономічних результатів функціонування
національної економіки**

Система основних показників в системі оцінювання

результатів функціонування національної економіки. Показники кількісної та якісної оцінки функціонування національної економіки та методика їх обчислення. Система національного рахівництва. Методологічні принципи її побудови. Методологія міжнародних зіставлень показників СНР.

Тема 5. Структурна перебудова національної економіки

Поняття структури економіки, її кількісна оцінка. Види структур. Макроекономічні пропорції та їх види. Економічний розвиток суспільства. Фактори економічного росту. Показники оцінки рівня економічного розвитку країни. Типи структурної політики держави.

Тема 6. Прогнозування, програмування та макроекономічне планування розвитку національної економіки

Сутність соціально-економічного прогнозування. Система прогнозів. Методи соціально-економічного прогнозування. Суть макроекономічного планування. Види макроекономічних планів. Методологія макроекономічного планування. Програмування національної економіки. Класифікація цільових комплексних програм. Організація розробки Державної програми соціально-економічного розвитку України.

Модуль II. Державне управління та державне регулювання національною економікою

Тема 7. Державне регулювання бюджетно-податкової системи

Суть і функції фінансів. Державні фінанси. Федеральні фінанси і фінанси місцевих органів влади. Державний бюджет як інструмент державного регулювання економіки. Перерозподільча і стабілізаційна функція державного бюджету. Доходи і видатки бюджетів. Бюджетний вплив на розвиток економіки. Взаємозв'язок між державним бюджетом та макроекономічним планом. Податки як інструмент державного регулювання економіки.

Тема 8. Грошово-кредитне регулювання економіки

Національний банк як суб'єкт державного регулювання економіки, його завдання та функції. Механізми грошово-кредитного регулювання економіки. Інструменти прямого і опосередкованого впливу на основні параметри грошового обігу. Процентна політика та її вплив на економіку. Антиінфляційне регулювання економіки. Грошово-кредитне обслуговування державного бюджету, державного боргу і боргових зобов'язань.

Ціни як інструмент державного регулювання економіки. Цінове регулювання діяльності природних та штучних монополістів. Контроль за дотриманням державної дисципліни цін і тарифів.

Тема 9. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Сутність, завдання та форми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Завдання та функції державних органів щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Реєстрація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Тарифне й нетарифне регулювання, квотування, ліцензування експорту та імпорту. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Декларування тарифів і майна, яке переміщується через кордон. Страхування зовнішньоекономічної діяльності. Державне регулювання експортно-імпортних операцій. Координація діяльності у сфері міждержавних зв'язків. Державне регулювання валютних операцій та кредитно - розрахункових відносин. Платіжний і торговельний баланс України.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

Тема 1. Характеристика національної економіки як макроекономічної системи

Питання для обговорення

1. Суть і значення національної економіки, її складові та цілі розвитку.
2. Типи національних економік. Критерії розмежування економічних систем.
3. Суб'єкти економічної діяльності національної економіки. Види економічної діяльності.
4. Періодизація розвитку національної економіки.

Визначте терміни і поняття

Національна економіка (НЕ), сектор домашніх господарств, підприємницький сектор, сектор нефінансових підприємств, сектор фінансових закладів, сектор державних закладів, сектор закордон, зовнішній сектор, сектор майна, зовнішні фактори розвитку національної економіки, внутрішні фактори розвитку національної економіки.

Визначте правильні і неправильні твердження.

Обґрунтуйте свою точку зору.

1. Національна економіка – складна цілісна господарська система, яка являє собою взаємопов'язані сектори, сфери, галузі.
2. Національна економіка розвивається в результаті поглиблення одиничного поділу праці, базується на політичному та економічному суверенітеті і забезпечує реалізацію економічних інтересів громадян.
3. Основними секторами національної економіки є: домогосподарства; підприємницький сектор; державні інститути; закордон.
4. Стабільність зростання національного обсягу виробництва означає стійке зростання виробництва товарів і послуг у даній країні з можливими спадами та кризами.
5. Досягнення стабільності цін у сучасній ринковій

економіці означає «заморожування» їх на тривалий період.

6. До загальнонаукових методів відносяться: наукова абстракція, індукція і дедукція, кореляційний аналіз.

Тестові завдання:

1. Що розуміють під національною економікою?

а) національна економіка – це всі сфери життєдіяльності суспільства;

б) національна економіка – це цілісна система організації господарської діяльності, що обмежена державними кордонами;

в) національна економіка – це окремі адміністративні регіони аж до окремого підприємства;

г) національна економіка – це сфера виробництва, грошово-фінансова система, система управління, соціальна, культурна і екологічна сфери.

2. Національна економіка є природо-соціо-господарською системою, яка складається з:

а) окремих індивідів та соціальних спільнот, які об'єднані системою різних зв'язків і взаємовідносин, специфічними за своєю природою;

б) конкретних історичних форм власності та сукупності економічних відносин, що відповідають певним продуктивним силам і взаємодіють з ними, розвиваються на основі дії об'єктивних економічних законів;

в) матеріальних і духовних благ, цілісна сукупність яких забезпечує умови життєдіяльності людини;

г) природничої, соціальної та господарської підсистем.

3. Предметом вивчення національної економіки є:

а) діяльність у сфері виробництва й обміну;

б) гроші, банківська справа, капітал і багатство;

в) сукупність прийомів, способів та інструментів управління економікою країни;

г) система законів і закономірностей, що регулюють процеси та взаємозв'язки у складній господарській системі держави.

4. Об'єктом дослідження національної економіки є:

а) секторна, галузева та регіональна структура

господарства;

б) сукупність індивідуальних господарств одного рівня, що взаємодіють;

в) різні природногосподарські та соціоекономічні процеси та явища, що відбуваються в ній;

г) усі відповіді неправильні.

5. Суб'єктами національної економіки є:

а) економіка окремих ринків (інфраструктурні інституції окремих ринків – товарного, ресурсного, робочої сили тощо);

б) економіка територіально-економічних комплексів (територіально-регіональні галузеві об'єднання);

в) суспільно-державні економічні інституції;

г) домашні господарства, підприємства, фірми, підприємницькі структури, держава.

6. Суть якої функції національної економіки полягає у пізнанні економічних явищ та процесів з метою обґрунтування нових тенденцій та моделей розвитку?

а) гносеологічної;

б) прикладної;

в) прогностичної;

г) виховної та світоглядної.

7. Суть якої функції національної економіки полягає в оцінці сучасної економічної кон'юнктури та передбачені стратегічного розвитку різних її секторів та сфер?

а) прикладної;

б) гносеологічної;

в) виховної та світоглядної;

г) прогностичної.

8. Суть якої функції національної економіки полягає у розробці практичних рекомендацій на підставі аналізу та оцінки різних фінансових, господарських та організаційних явищ, що відбуваються у ній?

а) виховної;

б) гносеологічної;

в) прикладної;

г) прогностичної.

9. Суть якої функції національної економіки полягає у вихованні національної свідомості, підвищенні рівня національної економічної культури та формуванні адекватного до цього економічного світогляду?

- а) гносеологічної;
- б) прогностичної;
- в) виховної та світоглядної;
- г) прикладної.

10. До ознак національного суверенітету, які характеризують сучасну національну економіку, не входить:

- а) суверенітет і недоторканність території державного утворення;
- б) суверенітет законотворчості і чинності правових актів на державній території;
- в) суверенітет суспільно-культурної ідеології;
- г) суверенітет людської гідності.

Тема 2. Економічні теорії функціонування національної економіки

Питання для обговорення

1. Основні економічні теорії функціонування національної економіки, їхня сутність.
2. Моделі державного регулювання національної економіки.
3. Вплив глобалізації на розвиток національної економіки. Варіанти адаптації національної економіки до глобальних змін.

Визначте терміни і поняття

Меркантилізм, ранній меркантилізм, пізній меркантилізм, фізіократи, англійська класична школа, марксизм, кейнсіанство, неокласичний синтез, інституціоналізм, інститути національної економіки, базисні інституції.

Визначте правильні і неправильні твердження

1. Найпрогресивнішими ідеями сучасного інституціоналізму є необхідність участі працівників у власності та управлінні виробництвом та відсутність соціальних гарантій.

2. Інститути національної економіки – це ключові елементи, механізми упорядкування економічних дій, які становлять основу економічної системи суспільства.

3. Принципи, традиції, звичаї, психологічні особливості нації (її ментальність, види релігій тощо) в сучасних умовах не можуть бути складовою інституційного поля національної економіки.

4. Господарські комплекси та галузі економіки не відносяться до основних інститутів національної економіки.

5. Домінуючий тип економічної системи визначають базисні інститути національної економіки.

6. Інституції не можуть виконувати роль регулятора конкуренції на ринку.

Тестові завдання

1. Порядок формування етапів розвитку теорій регулювання економіки включає:

а) класична теорія регулювання економіки, монетаризм, кейнсіанство, меркантилізм, «неокласичний синтез»;

б) меркантилізм; класична теорія регулювання економіки, кейнсіанство, монетаризм, «неокласичний синтез»;

в) монетаризм, класична теорія регулювання економіки, кейнсіанство, меркантилізм, «неокласичний синтез».

2. Меркантилісти пов'язували проблеми розвитку національної економіки з:

а) невтручанням держави в господарський процес;

б) приватною власністю, конкуренцією та індивідуальною ініціативою;

в) грошовим обігом і торгівлею;

г) грошовим обігом і товарним виробництвом.

3. Представники англійської класичної школи поставили перед собою завдання:

а) комплексного дослідження всієї системи національної економіки;

б) дослідження «природних законів» господарства, що ґрунтувалося на приватній власності, конкуренції та індивідуальній ініціативі;

в) дослідження механізму нагромадження багатства у вигляді грошей;

г) розробити концептуальні основи господарської політики у період становлення міцних централізованих держав

4. Назвіть, які проблеми національної економіки досліджував марксизм?

а) діяльність, зв'язану із зовнішньою торгівлею і надходженням грошей у країну;

б) сферу виробництва, в якій створюється багатство;

в) капіталістичний спосіб виробництва і відповідні йому відносини виробництва і обміну;

г) найбільш ефективні способи розподілу обмежених ресурсів і раціонального господарювання.

5. Концепцію державного регулювання національної економіки обґрунтував:

а) А.Сміт;

б) Дж. М. Кейнс;

в) К. Маркс;

г) П. Самуельсон.

6. Економічна школа, що визнає необхідність державного втручання в економіку за причини недосконалості ринкових механізмів – це:

а) класична теорія регулювання економіки;

б) меркантилізм;

в) кейнсіанство.

7. Положення кейнсіанської теорії державного регулювання покладені в основу функціонування:

а) планово-централізованої економіки;

б) змішаної економіки;

в) ринкової економіки.

8. Положення марксистської теорії державного регулювання покладені в основу функціонування:

а) планово-централізованої економіки;

б) змішаної економіки;

в) ринкової економіки.

9. Базовими інституціями національної економіки в

сучасних умовах є:

- а) мезорівень господарської системи суспільства, макрорівень національної економіки;
- б) галузі і сфери суспільного виробництва;
- в) влада, власність, управління, праця;
- г) всі відповіді правильні.

10. Які із зазначених напрямів діяльності інститутів національної економіки правильні?

- а) правові норми, національний спосіб мислення, профспілки;
- б) ціноутворення, конкуренція, антимонопольна діяльність;
- в) податки, бюджет, дотації;
- г) всі відповіді правильні.

Тема 3. Економічний потенціал національної економіки

Питання для обговорення

1. Сутність та склад національного багатства.
2. Економічний потенціал національної економіки та його складові. Види потенціалів національної економіки.
3. Структура природно-ресурсного потенціалу України та характеристика окремих його складових.
4. Виробничий потенціал України, його складові та характеристика.
5. Склад і структура трудового потенціалу. Показники розвитку трудового потенціалу.
6. Основні складові та характеристика науково-технічного потенціалу України.
7. Економічний зміст і особливості формування інвестиційного потенціалу. Інтегральний показник інвестиційної привабливості національної економіки.

Визначте терміни і поняття

Національне багатство, матеріальне багатство, нематеріальне багатство, фінансові активи, нефінансові активи, економічний потенціал, виробничий потенціал, трудовий потенціал, фінансовий потенціал.

Тестові завдання:

1. Національне багатств країни виступає в таких формах:

- а) у формі матеріального та нематеріального багатства;
- б) у формі фінансових та не фінансових активів;
- в) у формі суспільного та природного багатства.

2. Під природним багатством як складовою національного багатства країни слід розуміти:

- а) природні ресурси суспільства;
- б) створені працею та накопичені протягом поколінь засоби виробництва;
- в) накоплені активи у формі засобів виробництва та предметів споживання, що знаходяться у розпорядженні суспільства.

3. Активи, що включені до складу національного багатства країни відповідно до рекомендацій статистичної служби ООН, поділяються на такі групи:

- а) вироблені та невироблені;
- б) фінансові та нефінансові;
- в) матеріальні та нематеріальні.

4. Основні фонди відносяться до складу такої групи нефінансових активів національного багатства країни:

- а) вироблені матеріальні активи;
- б) вироблені нематеріальні активи;
- в) невироблені нематеріальні активи.

5. Земля відноситься до складу такої групи не фінансових активів національного багатства країни:

- а) вироблені матеріальні активи;
- б) вироблені нематеріальні активи;
- в) невироблені нематеріальні активи;
- г) невироблені матеріальні активи.

6. Патенти та ліцензії розглядаються у складі такої групи нефінансових активів національного багатства країни:

- а) вироблені матеріальні активи;

- б) вироблені нематеріальні активи;
- в) невироблені нематеріальні активи;
- г) невироблені матеріальні активи.

7. На розмір трудового потенціалу національної економіки впливають такі економічні фактори:

- а) рівень освіти, рівень розвитку соціальної інфраструктури;
- б) рівень інфляції, розмір заробітної плати та трансфертних платежів;
- в) розподіл грошових доходів за групами населення, розподіл економічно-активного населення за галузями економіки.

8. Активна складова потенціалу національної економіки представлена:

- а) природними ресурсами, що задіяні у виробництві; б) незайнятою частиною трудових ресурсів;
- в) результатами наукових досліджень, що знаходяться у формі проектних розробок.

9. До пасивної складової потенціалу національної економіки відноситься:

- а) науково-технічна інформація, реалізована в технологіях;
- б) незавершене капітальне будівництво;
- в) зайняте населення.

10. Економічний потенціал – це:

- а) маса вироблених у країні протягом року предметів споживання та наданих населенню послуг;
- б) величина накопичених в країні матеріальних і нематеріальних цінностей, створених для виробництва і споживання;
- в) здатність суспільства виробляти товари і послуги та забезпечувати розширене відтворення з метою задоволення потреб населення, поліпшення якості життя її громадян.

Тема 4. Інтегральні показники оцінки макроекономічних результатів функціонування національної економіки

Питання для обговорення

1. Система основних показників в системі оцінювання результатів функціонування національної економіки

2. Показники кількісної та якісної оцінки функціонування національної економіки та методика їх обчислення.

3. Система національного рахівництва. Методологічні принципи її побудови.

4. Методологія міжнародних зіставлень показників СНР

Визначте терміни і поняття

домашні господарства, підприємства, держава, товарний ринок, ресурсний ринок, фінансовий ринок, валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт, чистий національний продукт, національний дохід, сальдо первинних доходів, чисті матеріальні витрати, додана вартість.

Тестові завдання

1. Суб'єктами національної економіки за умов макроекономічного підходу є:

а) домашні господарства, підприємства, приватні некомерційні організації, що обслуговують домашнє господарство;

б) домашні господарства, підприємства, держава, закордон;

в) виробничі фірми та підприємства, фінансові установи, держава.

2. Держава та підприємства у моделі кругообігу благ і ресурсів, доходів і видатків у національній економіці пов'язані між собою так:

а) держава надає підприємствам субсидії, дотації, а підприємства виступають платниками податку до бюджету;

б) підприємства сплачують податки до бюджету, а держава надає їм соціальні трансферти;

в) держава кредитує підприємства в обмін на інвестиційні товари.

3.Проявом економічної активності домашніх господарств на макроринках є:

а) створення пропозиції факторів виробництва на ринку ресурсів; б) формування попиту на чинники виробництва на

ринку ресурсів; в) формування сукупної пропозиції продукції на товарному ринку.

4. Одним з видів економічної активності підприємств у моделі кровообігу є:

- а) створення пропозиції факторів виробництва на ринку ресурсів;
- б) формування попиту на чинники виробництва на ринку ресурсів;
- в) формування сукупного попиту на товарному ринку.

5. Показниками, що характеризують функціонування економіки на макrorівні визнані:

- а) валова продукція, чистий національний продукт, національний доход, валовий національний продукт, чистий національний продукт;
- б) чистий національний продукт та сукупний суспільний продукт;
- в) національний доход, валовий національний продукт, валовий внутрішній продукт, чистий національний продукт.

6. У розрахунки макроекономічних показників покладені такі принципи:

- а) виключення повторного рахунку;
- б) національний доход держави виробляється виключно у сфері виробництва;
- в) у створюванні вартості товарів та послуг беруть участь земля, капітал, праця та підприємницька діяльність;
- г) національний доход держави виробляється як у сфері виробництва так і сфері послуг;
- д) матеріальні блага та послуги створюються лише працею людини.

7. Послідовність розрахунку макроекономічних показників виробничим методом така:

- а) ЧНП→ВВ→ВВП→ВНП;
- б) ВВ→ВВП→ВНП→ЧНП;
- в) ВНП→ВВП→ЧНП→ВВ;
- г) ВВП→ВНП→ЧНП→ВВ.

8. Валовий внутрішній продукт характеризує:

а) вартість кінцевого споживання товарів та послуг, що вироблені національними підприємствами у межах країни;

б) вартість кінцевого споживання товарів та послуг, що вироблені в обох сферах економіки у межах країни незалежно від національної належності підприємств;

в) вартість кінцевого споживання товарів та послуг, що вироблені в обох сферах економіки національними виробниками незалежно від їх місцезнаходження.

9. Валовий національний продукт характеризує:

а) вартість кінцевого споживання товарів та послуг, що вироблені національними підприємствами у межах країни;

б) вартість кінцевого споживання товарів та послуг, що вироблені в обох сферах економіки у межах країни незалежно від національної належності підприємств;

в) вартість кінцевого споживання товарів та послуг, що вироблені в обох сферах економіки національними виробниками незалежно від їх місцезнаходження.

10. Валовий внутрішній продукт відрізняється від валового національного продукту:

а) розміром чистих факторних доходів з-за кордону;

б) сумою доходів, що отримують іноземні підприємства на території держави;

в) ВВП не включає суми амортизаційних відрахувань, що нараховані по основних фондах народного господарства за рік.

Тема 5. Структурна перебудова національної економіки

Питання для обговорення

1. Поняття структури економіки, її кількісна оцінка. Види структур.

2. Макроекономічні пропорції та їх види.

3. Економічний розвиток суспільства. Фактори економічного росту. Показники оцінки рівня економічного розвитку країни.

4. Типи структурної політики держави.

Визначте терміни і поняття

Структура економіки; структурні перетворення; галузі

економіки; конкурентоспроможність; потенціал конкурентоспроможності; структурна політика; активна структурна політика; пасивна структурна політика.

Тестові завдання

1. Охарактеризуйте зміст структурної політики держави.

а) це здійснення практичних заходів, спрямованих на зміну внутрішніх пропорцій в економіці;

б) це визначення джерел та забезпечення фінансування структурних зрушень в економіці;

в) визначення пріоритетів та завдань структурної перебудови економіки.

2. Вкажіть основні цілі структурної політики держави:

а) встановлення оптимальних макроекономічних пропорцій;

б) формування інноваційної моделі економічного розвитку;

в) формування та розвиток інноваційного ринку, заохочення конкуренції;

г) зниження ресурсомісткості вітчизняного виробництва та збільшення експортного потенціалу;

д) формування податкової системи, сприятливої для проведення структурних перетворень.

3. Охарактеризуйте умови й інструменти реалізації активної та пасивної структурної політики держави, обравши правильну відповідь з колонки Б до значень колонки А.

А (типи політики)	Б (умови та інструменти)
1. Активна структурна політика	а) реалізується в умовах деформованої структури економіки;
2. Пасивна структурна політика	б) реалізується в умовах, коли структура економіки формується внаслідок змін в нормах прибутку; в) застосовуються інструменти, що сприяють прискоренню структурних зрушень; г) формуються та обґрунтовуються пріоритетні галузі й виробництва; д) формується правова база для вільного переливання капіталу та праці;

	е) надається селективна фінансова підтримка в структурній переорієнтації виробництва.
--	---

4. Сукупність цілей держави з підвищення економічної і соціальної ефективності шляхом вдосконалення економічної структури, а також форм і методів державного впливу, направлених на досягнення цих цілей – це:

- а) економічна структура;
- б) структурна перебудова;
- в) структурна політика;
- г) конкурентоспроможність країни.

5. Здатність країни створювати внутрішні і зовнішні умови, які дозволяють їй бізнесу виробляти товари і послуги, які витримують випробування міжнародними ринками, а її населенню – стабільно підвищувати доходи і якість життя, тобто здатність країни забезпечити постійне економічне зростання – це:

- а) економічна структура;
- б) структурна перебудова;
- в) структурна політика;
- г) конкурентоспроможність країни.

6. Якого виду економічної структури національної економіки не існує?

- а) галузевої;
- б) промислової;
- в) територіальної;
- г) інституційної.

7. Структурна політика залежно від методів, що використовуються, поділяється на:

- а) активну і пасивну;
- б) тактичну і стратегічну;
- в) первинну і вторинну;
- г) територіальну і галузеву.

Тема 6. Прогнозування, програмування та макроекономічне планування розвитку національної економіки

Обговорення питань теми.

1. Сутність соціально-економічного прогнозування. Система прогнозів.
2. Методи соціально-економічного прогнозування.
3. Суть макроекономічного планування. Види макроекономічних планів. Методологія макроекономічного планування.
4. Програмування національної економіки. Класифікація цільових комплексних програм. Організація розробки Державної програми соціально-економічного розвитку України.

Визначте терміни і поняття

Програма; економічна програма; національна програма; цільова комплексна програма; прогнозування; принципи прогнозування; методи прогнозування; динамічні моделі прогнозування; моделювання; програмування.

Тестові завдання

1. Національна програма економічного й соціального розвитку може складатися:

- а) на довгострокову перспективу.
- б) на середньострокову перспективу.
- в) на наступний рік.
- г) для розвитку регіонів.

2. Програми, що розробляють для масштабної реалізації значних науково-технічних досягнень та доведення їх до практичної реалізації. Це визначення:

- а) програми.
- б) програми економічного та соціального розвитку національної економіки.
- в) програми економічного та соціального розвитку національної економіки на довгострокову перспективу.
- г) цільової комплексної програми.

3. Система взаємозв'язаних і узгоджених заходів, план дій, спрямовані на досягнення єдиної мети, розв'язання однієї проблеми - це:

- а) програма.
- б) економічна програма.
- в) цільова комплексна програма.
- г) програма економічного і соціального розвитку національної економіки.

4. Спеціальні програми розвитку – це:

- а) науково-технічні.
- б) виробничі
- в) галузеві.
- г) територіальні.

5. За змістом комплексні цільові програми поділяються на:

- а) соціально-економічні.
- б) виробничі та регіональні.
- в) науково-технічні.
- г) екологічні та інституційні.

6. Прогнози можна класифікувати за:

- а) ступенем контролю та масштабом.
- б) функціональною ознакою та часом.
- в) об'єктом і кількістю об'єктів.
- г) за всіма перерахованими ознаками.

7. До принципів прогнозування національної економіки відноситься:

- а) принцип наукової обґрунтованості й адекватності.
- б) принцип багатоваріантності (альтернативності).
- в) принцип цілеспрямованості.
- г) принцип ефективності (рентабельності).

8. До головних функцій прогнозування можна віднести наступні:

- а) науковий аналіз економічних, соціальних, науково-технічних процесів і тенденцій національної економіки.
- б) оцінка об'єкта прогнозування на основі вибраних альтернатив.
- в) підготовка рекомендацій для прийняття адекватних управлінських рішень.
- г) оцінка можливих наслідків прийнятих рішень.

9. Економіко-математичні моделі можуть класифікуватися за:

- а) характером і змістом.
- б) очікуваним результатом.
- в) рівнем агрегування показників.
- г) всіма перерахованими ознаками.

10. За предметно-змістовною ознакою цільові комплексні програми бувають:

- а) соціальними.
- б) інвестиційними.
- в) екологічними.
- г) всі відповіді правильні.

Тема 7. Державне регулювання бюджетно-податкової системи

Питання для обговорення

1. Суть і функції фінансів. Державні фінанси. Федеральні фінанси і фінанси місцевих органів влади.

2. Державний бюджет як інструмент державного регулювання економіки. Перерозподільча і стабілізаційна функція державного бюджету.

3. Доходи і видатки бюджету. Бюджетний вплив на розвиток економіки.

4. Податки як інструмент державного регулювання економіки.

Визначте терміни і поняття

Інструменти державного регулювання, фіскальна політика, податки, реформування системи оподаткування.

Тестові завдання

1. Дайте правильне визначення терміну «бюджетно-податкове регулювання економіки»:

- а) це формування фінансових ресурсів держави;
- б) це контроль за фінансовими ресурсами економічних агентів;
- в) це маніпулювання податковими ставками та державними витратами з метою встановлення ринкової рівноваги.

2. Визначте фактори, які сприяють скороченню дефіциту державного бюджету:

- а) скорочення витрат на оборону;
- б) збільшення обсягу капіталовкладень у виробничу сферу;
- в) скорочення витрат на соціальну сферу;
- г) підвищення витрат на управління;
- д) зростання податків;
- е) скорочення дотацій збитковим підприємствам;
- є) відмова від податкових пільг.

3. Визначте які з наведених державних заходів характеризують механізм податкового регулювання:

- а) запровадження системи податків;
- б) встановлення розмірів ставок оподаткування;
- в) визначення об'єктів оподаткування;
- г) встановлення обсягів надходжень у бюджети різних рівнів;
- д) надання дотацій і субвенцій з бюджету;
- е) надання пільг і стимулів в оподаткуванні;
- є) звільнення від сплати податків на певний період;
- ж) запровадження диференційованих податків;
- з) звільнення від оподаткування певних видів діяльності.

4. Підготовка та виконання обласних і районних бюджетів є функцією:

- а) органів місцевого самоврядування;
- б) місцевих державних адміністрацій;
- в) міністерств;
- г) відомств;
- д) комітетів.

Методичні вказівки:

Мультиплікатор державних видатків:

$$M_{\text{дв}} = \frac{1}{1 - \text{ГСС} \times (1 - t) + \text{ГСМ} - b},$$

або

$$M_{\text{дв}} = \frac{1}{\text{ГСЗ} \times (1 - t) + t + \text{ГСМ} - b}$$

де ГСС – гранична схильність до споживання; ГСЗ – гранична схильність до заощаджень; t – ставка чистих податків в

доходах; ГСМ – гранична схильність до імпортування; b – гранична схильність до інвестування.

Податковий мультиплікатор:

$$M_n = -\frac{ГСС}{1 - ГСС - b + ГСМ}$$

Тема 8. Грошово-кредитне регулювання економіки

Питання для обговорення

1. Механізми грошово-кредитного регулювання економіки. Інструменти прямого і опосередкованого впливу на основні параметри грошового обігу.
2. Процентна політика та її вплив на економіку. Антиінфляційне регулювання економіки.
3. Грошово-кредитне обслуговування державного бюджету, державного боргу і боргових зобов'язань.
4. Ціни як інструмент державного регулювання економіки. Цінове регулювання діяльності природних та штучних монополістів. Контроль за дотриманням державної дисципліни цін і тарифів.

Тестові завдання

1. Наведіть правильне визначення сутності грошово-кредитного регулювання економіки:

- а) це формування фінансових коштів економічними агентами;
- б) це контроль за грошовою масою в обігу;
- в) це здійснення сукупності заходів, спрямованих на зміну грошової маси в обігу, обсягу кредитних ресурсів та емісією.

2. До інструментів грошово-кредитного регулювання відносять:

- а) мито та митні збори;
- б) систему норм та нормативів;
- в) норму резервування банківських коштів;
- г) облікову ставку;
- д) субсидії;
- е) кредитну емісію;
- є) операції на ринку цінних паперів.

3. Які з запропонованих заходів спрямовані на збільшення грошової та кредитної маси в країні:

- а) підвищення норми обов'язкових резервів комерційним банкам;
- б) зниження облікових ставок;
- в) збільшення обсягів грошової емісії;
- г) купівля цінних паперів НБУ;
- д) підвищення облікових ставок;
- е) зниження норми обов'язкових резервів комерційним банкам;
- є) продаж державних цінних паперів;
- ж) підвищення процентних ставок за кредити;
- з) зниження процентних ставок за кредити;
- і) розширення каналів кредитної емісії.

4. Які з запропонованих заходів спрямовані на зменшення грошової та кредитної маси в країні:

- а) підвищення норми обов'язкових резервів комерційним банкам;
- б) зниження облікових ставок;
- в) збільшення обсягів грошової емісії;
- г) купівля цінних паперів НБУ;
- д) підвищення облікових ставок;
- е) зниження норми обов'язкових резервів комерційним банкам;
- є) продаж державних цінних паперів;
- ж) підвищення процентних ставок за кредити;
- з) зниження процентних ставок за кредити;
- і) розширення каналів кредитної емісії;
- к) стримування темпів та припинення грошової емісії.

5. Із запропонованих варіантів виберіть ті, що характеризують непрямі інструменти грошово-кредитного регулювання економіки:

- а) встановлення валютного коридору;
- б) зміна норми резервування;
- в) операції на відкритому ринку цінних паперів;
- г) зміна ставки рефінансування;

д) заборона центральним банком на проведення обмінних операцій комерційними банками.

6. Суть державного регулювання цін можна визначити як:

а) державний вплив через фіскальний інструментарій на формування цін;

б) вплив держави на ціни через інструментарій законодавчих, адміністративних, кредитно-фінансових заходів з метою підтримки стабільного соціально-економічного розвитку;

в) маніпулювання податковими ставками та державними витратами з метою встановлення рівноваги на ринку;

г) засіб досягнення певних цілей економічної політики держави;

д) адміністративний вплив держави в процес визначення рівня та структури цін на товари та послуги в країні.

7. Чим зумовлюється посилення державного регулювання цін?

а) високими темпами інфляції;

б) кризовим станом економіки;

в) необхідністю структурної перебудови суспільства;

г) надлишком окремих товарів та послуг;

д) дефіцитом окремих товарів та послуг.

8. Із запропонованих варіантів виберіть ті відповіді, що характеризують прямі методи державного регулювання цін:

а) зміна ставок ввізного мита;

б) дотування виробництва товарів та послуг;

в) замороження цін на окремі товари;

г) запровадження граничних нормативів рентабельності;

д) декларування зміни цін;

е) встановлення граничних рівнів цін;

є) укладання договорів про ціни між товаровиробниками і державою;

ж) пільгове кредитування економіки;

з) запровадження фіксованих цін.

9. Із запропонованих варіантів виберіть ті відповіді, що характеризують непрямі методи державного регулювання

цін:

- а) зміна ставок ввізного мита;
- б) дотування виробництва товарів та послуг;
- в) блокування цін;
- г) запровадження граничних нормативів рентабельності;
- д) декларування зміни цін;
- е) встановлення граничних рівнів цін;
- є) укладання договорів про ціни між товаровиробниками і державою;
- ж) пільгове оподаткування та кредитування економіки;
- з) запровадження фіксованих цін;
- і) диференціація рівня ставок товарних податків.

Тема 9. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Обговорення питань теми

1. Сутність, завдання та форми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
2. Тарифне й нетарифне регулювання, квотування, ліцензування експорту та імпорту.
3. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
4. Державне регулювання валютних операцій та кредитно-розрахункових відносин.
5. Платіжний і торговельний баланс України.

Тестові завдання

1. Зовнішньоекономічну політику, спрямовану на захист національної економіки від іноземної конкуренції, називають:

- а) протекціоністською;
- б) антидемпінговою;
- в) фритредерською;
- г) патріотичною.

2. Складовою зовнішньоекономічної політики не є:

- а) торговельна політика;
- б) валютна політика;
- в) політика із залучення іноземних інвестицій;

г) монетарна політика;

3. Цілями державної зовнішньоекономічної політики в Україні не є:

- а) забезпечення раціонального входження національної економіки у міжнародний поділ праці;
- б) реалізація конкурентних переваг країни;
- в) посилення імпоротної залежності країни;
- г) розширення експортного потенціалу країни.

4. На виконання якого завдання не спрямована зовнішня політика України?

- а) утвердження і розвиток національної економіки відповідно до національних економічних інтересів держави;
- б) демократизацію суспільного розвитку;
- в) розвиток внутрішнього ринку;
- г) зростання експортного потенціалу України та нарощування її позитивного міжнародного економічного іміджу.

5. Одним із недоліків зовнішньоекономічного становища України є:

- а) геополітичне становище;
- б) природно-кліматичні умови;
- в) нераціональне залучення країни до міжнародного поділу праці;
- г) науково-технологічний потенціал країни.

6. Що з перерахованого належить до напрямів інтеграції економіки України у світовий економічний простір?

- а) проведення антидемпінгових розслідувань щодо іноземних виробників металопродукції;
- б) регулювання діяльності природних монополій в національній економіці;
- в) створення зони вільної торгівлі з Європейським Союзом;
- г) одержання чергового траншу кредиту від Міжнародного Валютного Фонду.

7. До показників, які визначають ступінь відкритості національної економіки, не належить:

- а) співвідношення зовнішньо-торговельного обороту і

ВВП;

- б) фінансова відкритість національної економіки;
- в) співвідношення зовнішнього державного боргу і ВВП;
- г) бар'єри у веденні зовнішньоекономічної діяльності.

8. В структурі українського експорту щодо інноваційного рівня технологій переважають:

- а) галузі високих технологій;
- б) галузі середніх високих технологій;
- в) галузі середніх низьких технологій;
- г) галузі низьких технологій, добувна промисловість і сільське господарство.

9. Пріоритетом покращення експортної товарної структури в Україні не є:

- а) розвиток системи виробництва ракетної та авіаційної техніки;
- б) нарощування експорту продукції з низьким рівнем доданої вартості;
- в) розширення та модернізація транспортної системи та її інфраструктури;
- г) розвиток експортної спеціалізації за окремими видами сільськогосподарської продукції та її переробки.

10. До заходів держави щодо усунення диспропорцій платіжного балансу не належить:

- а) валютна інтервенція;
- б) залучення нових іноземних кредитів;
- в) емісія грошей;
- г) стимулювання експортного виробництва.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Старостенко Г. Г., Онишко С. В., Поснова Т. В. Національна економіка: навч. посібник. К.: Ліра-К, 2016. 432 с.
2. Національна економіка: навч. посіб. Кол. авт.: Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін. Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України», 2011. 182 с.
http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2012/NMP_Nac_Ekonom_2011.pdf.
3. Гейко Л. М., Сментина Н. В. Національна економіка: навч. посіб. Одеса: Ротапринт, 2012. 315 с.
4. Національна економіка: навч. посіб. Кол. авт.: Мельникова В. І., Мельникова О. П., Сідлярчук Т. В., Тур І. Ю., Шведова Г. М. К.: Центр учбової літератури, 2011. 248 с.
5. Національна економіка: навч. посіб. За заг. ред. Філатова В.М. Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. 200 с.
6. Национальная экономика: ученик. Под общ. ред. проф., д.э.н. Р. М. Нуреева. М.: НИЦ ИНФРА-М, 2014. 655 с.
7. Національна економіка: навч. посіб. За заг. ред. Носової О. В. К.: Центр учбової літератури, 2013. 512 с.
8. Національна економіка: підручник. Кол. авт.: Круш П. В. К.: Каравела, 2015. 448 с.

Навчально-методичне видання

Національна економіка

Методичні рекомендації до проведення практичних
занять з дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського)
рівня спеціальності 051 «Економіка»

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>